

- Loe läbi A. Tšehhovi novell "Vanka" ja lahenda selle põhjal ülesanded. (40 punkti) Ülesannete lahendamisel arvesta, et iga vastuse oodatav pikkus on 50–100 sõna.
1. Novellis on autor kirjeldanud nii Vanka kui ka Vjuni elu. Milliseid sarnasusi ja erinevusi on nendes välja toodud? Millise järelduse saad Vanka saatuse kohta selle põhjal teha? (10 punkti)
  2. Võrdle tekstile toetudes maa- ja linnaelu. Too näiteid tekstist. (10 punkti)
  3. Too välja erinevate inimeste suhtumised Vankasse ja selgita, milline roll on neil Vanka kujunemisel. (10 punkti)
  4. Milles seisneb sinu arvates loo puänt? Sõnasta novelli põhiidee ja põhjenda. (10 punkti)

VANKA

Vanka Žukov, üheksa-aastane poisike, kes oli kolme kuu eest pandud kingsepp Aljahhini juurde ametit õppima, ei heitnud jõuluõöl magama. Oodanud, kuni pererahvas ja sellid läksid varasele jumalateenistusele, otsis ta pere-mehe kapist tindipoti, sullepea roostetanud sullega, ja laotanud enese ette kortsunud paberilehe, hakkas kirjutama. Enne kui maalida esimest tähte, vaatas ta mitu korda hirmunult uste ja akende poole, heitis viltuse pilgu tumedale pühapildile, mille kõrval olid kahel pool riulid liistudega, ning õhkas katkendlikult. Paber lamas pingil, ta ise aga oli pingi ees põlvili.

«Kallis vanaisa Konstantin Makarõtš!» kirjutas ta. «Ja ma kirjutan sulle kirja. Tervitan sind jõulude puhul ning soovin sulle issanda jumala poolt kõike head. Ei ole mul isa ega ema, vaid üksnes sina oled mulle jäänud.»

Vanka tõstis silmad tumeda akna poole, kust vilkus ta küünla vastuhelk, ja kujutles endale vanaisa Konstantin Makarõtšit, kes teenis öövahina härraste Živarjovide juures. See oli väike, kõhetu, kuid erakordselt väle ja liikuv vanamees, umbes kuuekümmne viie aastane, igavesti naerva näo ning purjus silmadega. Päeval magab ta pereköögis või hullab köögitudrukutega, öösel aga, mässinud end avarasse kasukasse, käib mõisa ümber ja lööb kolalauda. Tema taga astuvad noruspäi vana Kaštanka ja noor Vjun, keda kutsutakse nõnda musta karva ja pika nirgikeha pärast. See Vjun on erakordselt viisakas ja sõbralik, vaadates ühteviisi liigutatult nii omadele kui ka võõrastele, kuid ei pälvi usaldust. Tema viisakuse ja alandlikkuse all peitub kõige jesuiitlikum kavalus. Keegi ei oska temast paremini õigel ajal juurde hiilida ja jalast haarata, ronida

jääkeldrisse või varastada talupojalt kana. Tal on juba mitu korda tagumised jalad alt löödud, paar korda on teda poodud; iga nädal pekstakse ta poolsurnuks, kuid ta elustub ikka jälle.

Praegu seisab vanaisa tõenäoliselt värava ees, pilutab silmi külakiriku helepunaste akende poole, ja trampides viltidega, hullab teenijatega. Ta kolalaud on seotud vöö külge. Ta taob käsi kokku, värahtab külma pärast ja näpistab kord toa-, kord köögitudrukut, ise raugalikult itsitades.

«Kas me ei peaks tubakat nuuskama?» ütleb ta, ulatades naiste poole oma nuuskutubakatoosi.

Naised nuuskavad ja aevastavad. Vanaisa satub kirjeldamatusse vaimustusse, puhkeb lõbusalt naerma ja kisedab:

«Pühi ära, kinni külmas!»

Ka koortele antakse tubakat nuusutada. Kaštanka aevastab, keerutab koonuga ja läheb solvunult kõrvale. Kuid Vjun ei aevasta viisakuse pärast ning liputab saba. Ilm aga on suurepärase. Õhk on vaikne, läbipaistev ja värsk. Öö on pime, kuid on näha kogu küla valgete katuste ja korstnaist tõusvate suitsulintidega, paistavad härmatisest hõbetatud puud ning hanged. Kogu taevas on külvatud täis rõõmsalt vilkuvaid tähti, linnutee paistab nii selgesti, nagu oleks teda enne pühi pestud ja lumega hõõrutud...

Vanka õhkas, kastis sulge ja jätkas kirjutamist:

«Aga eile mind sakutati. Peremees lohistas mu juukseid-pidi õue ja vihtus sellepärast rihmaga, et ma nende last hällis kiigutades kogemata magama jäin. Aga möödunud nädalal käskis perenaine mul heeringat puhastada, ja mina algasin sabast, aga tema võttis heeringa ning hakkas selle peaga mind näkku torkima. Sellid naeravad minu üle, saadavad mind kõrtsi viina järele ja käsivad mul pererahva tagant kurke varastada, kuid peremees peksab, mis aga kätte juhtub. Aga söömapoolist pole mingisugust. Hommikul antakse leiba, lõunaks putru ja õhtuks jälle leiba, aga teed või kapsaleent, seda ahmib pererahvas ise. Aga magada kästakse mul esikus, kuid kui nende laps nutab, siis ei maga, ma üldse mitte, vaid kiigutan hälli. Kallis vanaisa, ole jumalapärast nii hea, võta mind tagasi koju, külla, ma ei suuda enam kuidagi... Kumardan

sinu ees maani ja palun sinu eest igavesti jumalat, vii mind siit ära, sest muidu ma suren...»

Vanka tõmbas suu viltu, pühkis oma musta rusikaga silmi ja nuuksatas.

«Ma hõõrun sulle tubakat,» jätkas ta, «palun jumalat, aga kui peaks midagi juhtuma, siis nahuta mind nagu Sidorit kitse. Aga kui sa arvad, et mul tööd ei ole, siis ma paluksin jumala nimel luba minna kupja juurde saapaid puhastama või lähaksin Fedka asemel karjase abiks. Kallis vanaisa, ei ole enam mingit võimalust, lihtsalt surm ainult. Tahtsin jala külla põgeneda, kuid saapaid pole, kardan külma. Aga kui suureks kasvan, siis tahan ma sind selle eest toita, ega lase kellelgi solvata, aga kui sa sured, siis palvetan su hinge eest just niisama nagu emakese Pelageja eest.»

«Aga Moskva on suur linn. Majad on kõik härrasmajad ja hobuseid on palju, aga lambaid ei ole ja koerad pole kurjad. Lapsed ei käi siin kuldähega linna mööda ja altarile kedagi laulma ei lasta, aga kord nägin ma ühe poe aknal, et õngekonksusid kohe nõõriga koos müüakse, igasuguse kala jaoks, väga väärtuslikud, on isegi üks säärane konks, mis puudase säga kinni peab. Ja nägin ma sihukesi pööde, kus on igasugused püssid, härra omade laadi, nii et küllap vist sada rubla tükk... Aga lihapoodides on tederd, leanepütid ja jänessed, aga kuskohal neid lastakse, seda müüjad ei ütle.»

«Kallis vanaisa, aga kui härrastel on jõulupuu kingitustega, siis võta mulle kullatud pähkel ja peida rohelisse kirstu. Palu preili Olga Ignatjevna, et Vanka jaoks.»

Vanka õhkas kramplikult ja pööras silmad jälle akna poole. Talle meenus, et vanaisa oli käinud iga kord härraste jõulupuud metsast toomas ja oli pojapoja kaasa võtnud. See oli lõbus aeg! Vanaisa raksus kõhida ja pakane raksus ning nendele vaadates raksus Vankagi. Juhtus, et enne kuuse raiumist vanaisa suitsetas piibutäie, nuuskas kaua tubakat, heitis nalja külmetuva Vanka üle... Noored härrnatiseiga ümbritsetud kuused seisavad liikumata ja ootavad, kes neist nüüd surema peab? Kes teab kust, aga üle hangede lendab noolena jännes... Vanaisa ei saa kisenemata jätta:

«Pea kinni... pea kinni! Ah, sa nudisabaga saatan!»

Maharaiutud kuuse tassis vanaisa härraste majja ning

seal hakati seda ehtima... Kõigist rohkem askeldas preili Olga Ignatjevna, Vanka lemmik. Kui Vanka ema Pelageja alles elas ja härraste juures toatüdrukuna teenis, söötis Olga Ignatjevna Vankat klaaskompvekkidega ja õpetas talle ajaviiteks lugemist, kirjutamist, kuni sajani arvutamist ning isegi kadrilli tantsima. Kui aga Pelageja suri, saadeti Vanka perekööki vanaisa juurde, köögist aga Moskvasse, kingsepp Aljahhini juurde...

«Sõida siia, kallis vanaisa,» jätkas Vanka, «palun sind Kristuse nimel, võta mind siit ära. Halasta mu, vaese orvu peale, sest mind peksavad kõik, ja väga tahaks süüa, ja on nii igav, et öelda ei suuda, nutan alati. Aga hiljuti virutas peremees mulle nõnda liistuga pähe, et kukkusin maha ja hädavaevalt toibusin. Kadunud on mu elu, igast koerast viletsam... Ja veel tervitan Aljonat, ühe silmaga Jegorkat ja kutsarit, aga mu harmoonikat ära anna kellelegi. Sinu pojapoeg Ivan Žukov, kallis vanaisa, sõida siia.»

Vanka murdis täiskirjutatud lehe neljaks kokku ja pani ümbrikku, mille oli eelmisel päeval kopika eest ostnud... Mõelnud pisut, kastis ta sulge ja kirjutas aadressi:

Külasse vanaisale.

Sügas siis pead, mõtles ja lisas: «Konstantin Makarõtšile.» Rahul sellega, et keegi teda kirjutamisel ei seganud, pani ta mütsi pähe, kuid ei tõmmanud kasukat selga, vaid jooksis otse särgiväel uulitsale...

Lihapoe müüjad, kellelt ta eile oli järele pärinud, ütlesid, et kirjad pannakse postkastidesse, aga kastidest veavad purjus küüdirnehed postitroikadega heledate kellukeste saatel üle kogu maa laiali. Vanka jooksis esimese postkastini ja pistis kalli kirja selle prao vahelt sisse...

Aiutatud magusaist lootusist, magas ta tund aega hiljem raskelt. Ta nägi unes ahju. Ahjul istub vanaisa, paljad jalad üle ääre rippu, ja loeb köögitudrukutele kirja. Ahju ümber kõnnib Vjuha ja liputab hända...